

Tampereen kaupungin lausunto hallituksen esitykseen luonnos laiksi liikennejärjestelmän digitaalisista tietopalveluista ja siihen liittyviksi laeiksi

TRE:1958/08.01.00/2025

Tampereen kaupunki kiittää liikenne- ja viestintäministeriötä mahdollisuudesta lausua hallituksen luonnosesitykseen liikennejärjestelmän digitaalisista tietopalveluista ja siihen liittyvistä laeista.

ITS-direktiivin ja täydentävän kansallisen asetuksen mukaisten tietojen avulla pyritään edistämään Euroopan liikennejärjestelmän muuttumista niin, että saavutetaan tavoite tehokkaasta, turvallisesta, kestävästä, älykkästä ja häiriönsietokykyisestä liikenteestä. Kannatettavaa on, että direktiivin lisäksi ehdotettuun lakiin sisältyy myös kansallista sääntelyä, jonka avulla tietojen saatavuutta ja käytettävyyttä tehostetaan Suomessa. Käytännössä kyse on pääsääntöisesti tietojen saatavuuden ja käytettävyyden edistämisestä. Tämä on ollut keskeinen tavoite Suomessa ja Tampereella jo pitkään. Varsinkin RTTI-, MMTIS- ja SRTI-tietojen systemaattinen kerääminen, standardien mukaisten rajapintojen toteuttaminen ja tiedon keskitetty jakaminen edistää valtakunnallista liikennetiedon keräämistä ja hyödyntämistä liikkujien ja viranomaisten hyödyksi. Samalla vahvistetaan liikennepalvelumarkkinoiden valtakuntien rajat ylittävää toimivuutta sekä edistetään liikenne- ja logistiikka-alan digitalisaatiota ja automatisaatiota, uudenlaisten liiketoimintamallien syntymistä ja hyödyntämistä sekä liikennejärjestelmän tehokkuutta.

Ehdotetut EU-sääntelyä täytäntöönpanevat ja täydentävät sekä niihin liittyvät kansalliset säännökset muodostavat Suomeen eheän liikenteen tietopalvelukokonaisuuden, jonka avulla nykytilan parhaat käytänteet saavat selkeän säännöspohjan. Direktiivin ja kansallisen sääntelyn mukaisiin tehtäviin on varmistettava sekä taloudellisia että henkilöresursseja.

Tampere on esityksen mukaan liikenteellisesti merkittävä kaupunkisolmukohta ja kunta, jonka velvollisuus on huolehtia liikennetietojen saatavuudesta. Ehdotuksen mukaan käyttöön ei otettaisi ITS-direktiivin mahdollistamaa kansallista liikkumavaraa, jossa soveltaminen rajattaisiin katuihin, joilla kulkee vuorokaudessa keskimäärin vähintään 7 000 ajoneuvoa. Tässä varmasti rajaaminen toiminnallisesti merkittävien katujen perusteella on tarkoituksenmukaisempaa.

Tampereen kaupunki on edistänyt pitkään kaupunkiseudun liikennejärjestelmästä tuotettavan liikennedatan keräämistä, jalostamista ja jakamista standardimuodossa. Näiden liikennetietojen, niin staattisten kuin reaaliaikaisten, perusteella voidaan rakentaa palveluita, jotka tähtäävät kestävämpään ja turvallisempaan liikkumiseen ja työkaluja, joilla voidaan operoida liikennejärjestelmää ja mahdollistaa kustannussäästöjä.

Uudistunut ITS-direktiivi asettaa kaupunkisolmukohdille velvollisuuden asettaa ITS-direktiivissä määritellyt tietyt RTTI- ja MMTIS-asetuksen tiedot saataville kansallisen yhteyspisteen kautta, mikäli taustalla oleva tieto on olemassa. Tämä on hyvä linjaus, ei velvoita mutta ehdottomasti kannustaa tuottamaan tiedot. Tampereen kaupunki näkee tärkeänä, että ehdotuksen mukaan liikenteellisesti merkittävien kuntien toiminnallisesti merkittävien katujen osalta kaupungin tulee ja kannattaa huolehtia tosiaikaisten liikennetietojen saatavuudesta koneluettavassa muodossa. Tämä parantaa liikenteen turvallisuutta, sujuvuutta ja infrastruktuurin kunnossapitoa. Kaupunki kannattaa

velvoitetta asiasta luonnoksen mukaisesti, mutta toivoo selkeitä ohjeita ja tukea tietojen saataville asettamiseen.

Jäsenvaltioiden velvollisuutena on asetuksen 3 artiklan mukaan perustaa kansallinen yhteyspiste. Hallituksen esityksessä vastuuta ITS-direktiivin täytäntöönpanosta, EU-sääntelyyn perustuvasta kansallisen yhteyspisteen (NAP) toteuttamisesta ja digitaalisten tietopalveluiden kehittämisestä osoitetaan Fintraffic Oy:lle. Ehdotuksessa tärkeä huomio on, että Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:lle ehdotetaan myös koordinointi- ja neuvontatehtävää liikenteen digitaalisen toimintaympäristön kehittämistä varten, joka esityksen mukaan edistää kuntasektorin liikennetietojen tuottamisen ja kehittymisen edellytyksiä. Tampereen kaupunki kannattaa arviomuistion tavoitetta luoda selkeä vastuunjako digitaalisten tietopalveluiden kehittämisestä, pitäen sisällään kansalliset yhteyspisteet ja tulevaisuuden data-avaruudet. Tämä mahdollistaa sekä tie- että kaupunkien katuverkolla liikkumisen palveluiden kehittämisen, käyttöönoton ja tuotantokäytön Suomessa. Tässä on mahdollisuus selkeämpään yhteistyöhön, resurssien kohdentamiseen ja keskittämiseen sekä osaamisen jakamisen. Tämä pitää sisällään sekä operatiivisten toimintamallien, staattisten ja reaaliaikaisten tietolajien määrittelyn, että teknisten ratkaisuiden toteuttamisen standardeineen ja tietosuoja- ja tietoturvaratkaisuineen. Näin helpotetaan datan ja tietopalveluiden kehittymistä kustannustehokkaasti sekä alennetaan kustannus- ja investointiriskiä.

Digitaalisten tietopalveluiden osalta Fintraffic Oy:lle vastuutetaan liikennejärjestelmän perustietopalvelut. Vastuutuksen yhteydessä on syytä rajata selvästi mitä ovat liikennejärjestelmän perustietopalvelut, jotka tähän vastuutukseen kuuluvat ja mitä ne eivät ole. Tämä on syytä rajata ja tarkentaa varsinkin loppukäyttäjäpalveluiden kehittämisessä, koska epäselvyys tai jo epävarmuus rajauksesta johtaa markkinoilla olevien yritysten halukkuuteen kehittää markkinalähtöisiä loppukäyttäjäpalveluita. Tämä vaikuttaa suoraan alan kehitykseen ja esimerkiksi kaupunkiseutujen liikennepalveluiden kehittämiseen.

Palvelut ja työkalut tukevat myös kaupunkiseutujen hiilidioksidipäästöjen vähennystavoitteita ja muita ympäristötavoitteita kohti turvallista, tehokasta, kestävä ja digitaalista liikennejärjestelmää tukeutuen mm. parantuviin matkaketjupalveluihin ja häiriötilanteiden liikenteen operointiin ja hallintaan. Datan avulla voidaan perustella päätöksiä, mitata kehitystä ja arvioida eri toimenpiteiden vaikutuksia. Reaaliaikaiset liikennetiedot auttavat ennakoimaan liikenneolosuhteiden muutoksia ja vähentävät onnettomuusriskejä.

Tampereen kaupunki ja Fintraffic Oy ovat yhdessä VTT:n kanssa rakentaneet EU-rahoitteisessa hankkeessa kaupunkiseudun liikennedatan välittämistä kansalliseen yhteyspisteeseen ja sitä kautta data-avaruuksiin. Data-avaruuksissa mukana on myös yksityistä liikennetietoa ja rakenteet sopimuksineen ja sääntöineen datan käytölle. Kansainvälisessä hankkeessa pystytään samalla sopimaan myös kansainvälisistä toimintatavoista niin, että yhteyspisteiden ja data-avaruuksien rakenne ovat yhteneviä ja kansainvälisesti käyttökelpoisia. Tämä on myös mahdollisuus alan elinkeinoelämän, uusien liiketoimintamallien ja tutkimuksen kehityksen mahdollistamiseen. Tätä työtä tekee Fintraffic Oy:n vetämä dataekosysteemi. Esitysluonnos ja siinä oleva vastuujako edistää myös näitä data-avaruuksien ja kansainvälisen yhteensopivuuden asioita.

Yhteenvetona, Tampereen kaupunki pitää esitystä kattavana ja hyvin perusteltuna kokonaisuutena ITS-direktiivin täytäntöönpanosta ja uudesta digitaalisten tietopalveluiden järjestämisestä. Esitys tukee liikenteen digitalisaatiota ja automaatiota sekä parantaa tiedonvaihtoa. Kaupunki korostaa selkeiden ohjeiden ja tuen merkitystä tietojen saataville asettamisessa. Vastuun keskittämisestä Fintraffic Oy:lle ja vastuiden tarkentamisesta saadaan hyötyjä. Kaupunkiyhteistyöhön on panostettava, jotta koko liikennejärjestelmän palvelut saadaan mukaan täysimittaisesti palveluihin. Kaupungin tarvitsevat ohjeita ja apua niin prosessimielessä kuin teknisissä asioissa.

Tampereen kaupunki pitää esitystä hyvänä ja tarpeellisena askeleena tietopalveluiden edistämistä Suomessa ja kaupunki on valmis jatkamaan yhteistyötä sidosryhmien kanssa liikennedatan ja digitaalisten tietopalveluiden valmistelussa ja toteutuksessa.

Erittäin tärkeää koko alan kannalta on määritellä ja rajata tarkasti mikä on Fintraffic Oy:n rooli yhtiönä ja mitä tietopalveluita se tulee tuottamaan ja ehkä vielä tärkeämpänä se mitä tehtäviä tai palveluita Fintraffic Oy:lle ei kuulu. Tällä tavalla pidetään alan markkinat ja yritykset aktiivisina ja toimivina.

Suomen ei pidä tyytyä vain täyttämään velvoitteet, vaan olemaan esimerkkinä digitalisuuden täysimittaisesta hyödyntämisestä liikkumisessa ja liikennejärjestelmän tavoitteiden saavuttamisessa.